

HET NIMRODPARK

De ontstaansgeschiedenis van 'een boschrijk villapark en lommerrijk wandelpark'

Annette Koenders

Inleiding

In het eerste nummer van dit jaar werd de ontstaansgeschiedenis van het Diergaardepark (1904-1907) beschreven. Dit park vormt de weerspiegeling van de ideeën van een bekend en eigenzinnig man: Frans Ernst Blaauw. Ook het Nimrodpark kwam tot stand op particulier initiatief maar nu was het project in handen van een onderneming: de Maatschappij tot Ontwikkeling van het Nimrodpark, gevestigd te 's-Gravenhage. (Nimrod was volgens Genesis 10: 8-12 een geweldige jager en stichter van koninkrijken.) De ontwik-

kelings- en gebruiksmogelijkheden van het gebied beïnvloedden dit commerciële plan.

Een ontwerp van tuinarchitecten Smits en Schulz

In mei 1899 presenteerden de tuinarchitecten Smits en Schulz, gevestigd te Naarden en Haarlem, namens de Maatschappij een plan van exploitatie van het Nimrodpark. De beide architecten prezen zichzelf in advertenties aan als gespecialiseerd in den aanleg en de verandering van Villaparken, Parken, Buitenplaatsen en Tuinen. Op de

Dit gedeelte van de kadastrale kaart van 1882 (sectie I) toont de percelen waarop in 1899 het Nimrodpark werd aangelegd. Ten zuiden van de 's-Gravelandseweg de boerderij waartegenover de Nimrodlaan werd aangelegd over een daar bestaande bosstrook. Ten noordwesten van de weg het perceel bosgrond dat de grens vormde met het eigendom van jonkheer Six, en dat uitloopt op het door Six in 1856 gebouwde huis. De zuidoostelijke grens met de grillige gebogen vormen is nog in het plan van 1899 te herkennen (coll. Streekarchief).

PLAN VAN EXPLOITATIE

VAN HET

„NIMROD-PARK”

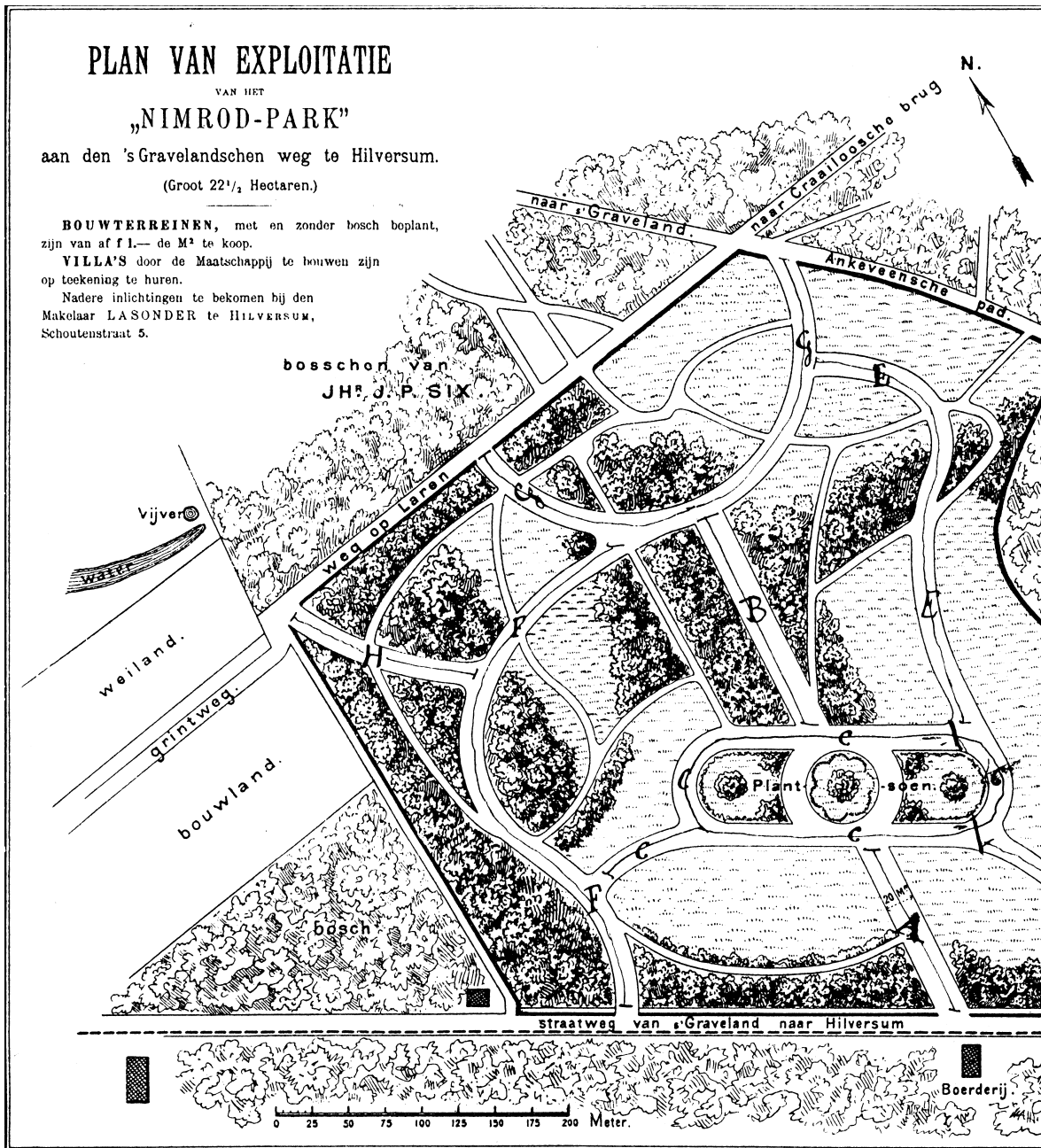
aan den 's Gravelandschen weg te Hilversum.

(Groot 22½ Hectaren.)

BOUWTERREINEN, met en zonder bosch beplant, zijn van af fl. — de M² te koop.

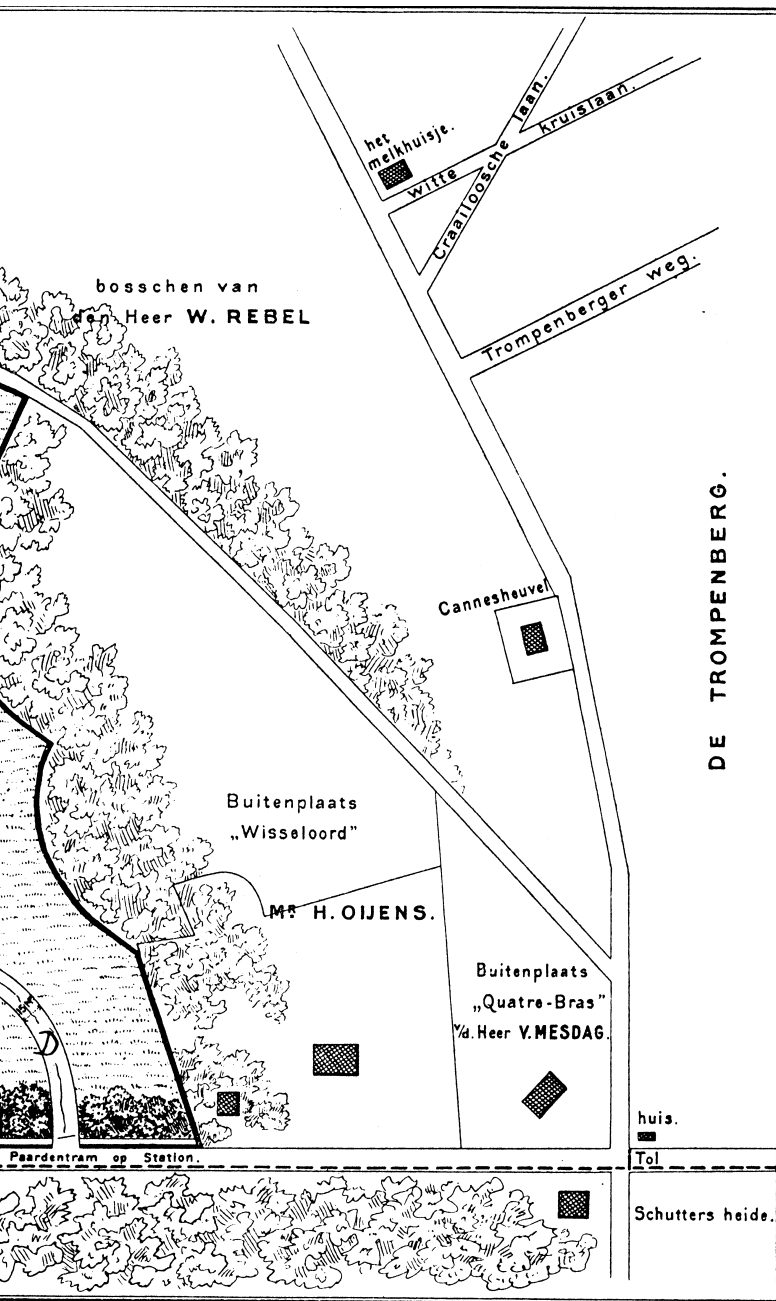
VILLA'S door de Maatschappij te bouwen zijn op teekening te huren.

Nadere inlichtingen te bekomen bij den Makelaar **LASONDER** te HILVERSUM, Schoutenstraat 5.

bij het plan behorende kleurenlitho werd het aan te leggen villapark beschreven: *Het Park, groot 22½ HA met aanleg van gazons en plantsoenen, lommerrijke wandelpaden, beplante rijwegen van 20 en 15 m breedte, is gelegen over eene lengte*

van 500 m aan den 's-Gravelandschen straatweg en paardentram op station Hilversum. Prachtig gelegen bouwterreinen grootendeels met bosch begroeid, zijn in alle grootten vanaf fl 1,— de m² te koop. Villa's door de Maatschappij te bouwen zijn

Folder van tuinarchitecten Smits en Schulz waarin zij hun pronkstuk, het plan van exploitatie van het Nimrodpark, af-drukten. Op dit exemplaar werd door een ambtenaar met letters verwezen naar de te geven straatnamen. A: Nimrodlaan; B: idem, of 2e Nimrodlaan; C: Parklaan; D: Hoflaan; E: Wilhelminalaan (vallen); F: Regentesselaan; G: Hertog Hendriklaan en H: Boschlaan. (coll. Streekarchief).

(op eigen gewenschte inrichting) op tekening te huren desnoods met aanleg van elektrische verlichting en telephoon. Nadere inlichtingen te bekomen ten kantore van den Makelaar P.C. Lasonder Jr. Schoutenstraat 5, te Hilversum.

Bij de ontwikkeling van het plan werd groten-deels aangesloten op de bestaande situatie van terrein en omgeving. De grond waarop het villapark werd aangelegd behoorde volgens de kadastrale gegevens van 1832 tot de uitgestrekte ei-

gedommen van de weduwe van Cornelis van IJsseldijk. Deze percelen bestonden uit bouwland, bosland en driest. Op de kadastrale kaart van 1882 zijn enkele landschapselementen te zien die in het plan zijn opgenomen. Voor een deel dicteerden de grillige perceelsscheidingen de aanleg. De noordwestelijke grens, waarachter (nog steeds) het driehoekige terrein van Jhr. Six ligt, bestaande uit bouwland en bosland, werd gevormd door een bosstrook. De Boschlaan zou volgens het plan doorlopen achter deze lager gelegen gronden om aan te sluiten op de 's-Gravelandseweg. De Nimrodlaan werd precies evenwijdig daaraan gepland op een noord-zuid lopende bosstrook. Ten zuidoosten van het terrein stond een huis met stallen dat ook eigendom van de weduwe was geweest. Ook lagen daar de percelen van Mr. H. Oijens waarop het buitenhuis Wisseloord was gebouwd. De grillige oostgrens blijft herkenbaar in het plan voor het villapark.

Oriëntatie van de Nimrodlaan

De hoofdlaan, de Nimrodlaan, werd ontworpen met een zichtlijn op een oude boerderij aan de overkant van de straatweg. Deze boerderij deed tevens dienst als bierhuis en uitspanning onder uitbating door de huurder A. Janmaat. Uit de perceelsbeschrijving opgemaakt voor de veiling van het landgoed Trompenburgh, gehouden op 10 mei 1904 blijkt dat het ging om: *Eene boerderij met hooiberg, erve, eikenhakhout en voorliggende met boomen beplante strook grond te Hilversum aan den straatweg van 's-Graveland naar Hilversum tegenover den ingang van het Nimrodpark, kadastraal bekend in Sectie I nommers 274 en 275 geheel en nommers 276, 273 en 941 gedeeltelijk, ter oppervlakte van circa 34 aren 80 centiares, belend ten noorden: den straatweg van 's-Graveland naar Hilversum (...)* Dit perceel is tezamen met andere perceelen verhuurd aan den heer A. Janmaat. De warande, benevens een gedeelte der binnenbetimmering behoort den huurder. Het huis bevat 4 woonvertrekken, deel en stalting voor 2 paarden en 15 koeien en wordt geëxploiteerd als bierhuis en uitspanning. De boerderij met toebehoren werd bij die veiling gekocht door F.E. Blaauw voor f11.300. Het is niet precies bekend wanneer de boerderij werd afgebroken. Op de wandelkaart van 1930 komt de boerderij nog voor, op de kadastrale kaart van 1933 niet meer.

Smits en Schulz planden een villa aan de noordzijde in het verlengde van de Nimrodlaan, zodat de zichtlijn aan de noordzijde ook eindigde bij een gebouw. Deze villa werd pas in 1910 gebouwd naar het ontwerp van E. Verschuyl in opdracht van P. Blom. Tijdens de bouw van deze geheel symmetrisch gebouwde villa Sonne-Heerdt verzocht Blom om vier bomen aan de Hertog Hendriklaan te verwijderen om een oprit te kunnen maken. Daarnaast wilde hij de boom, die op het trottoir midden vóór het huis stond, met de daarbij geplaatste bank verwijderd hebben zodat zowel het zicht vanuit de Nimrodlaan op het huis als het uitzicht vanaf het huis door de Nimrodlaan zouden worden verbeterd. Hoewel de Nimrodlaan was bedoeld als de hoofdingang tot het park, zou in de praktijk blijken dat de Hoflaan die functie kreeg.

Het plan van de tuinarchitecten kenmerkt zich door een combinatie van rechte en gebogen lijnen in de vorm van wegen, met een centrale geometrische figuur, het middenplantsoen. Zichtlijnen en uitzichten waren belangrijke elementen in dit landschappelijke ontwerp. Het plantsoen ligt evenwijdig aan de 's-Gravelandseweg, terwijl de drie ingangen naar het park daarop uitkomen. Het werd misschien zo ontworpen uit esthetische overwegingen, hoewel hierdoor ook een gunstige indeling van de omliggende percelen ontstond. Het middenplantsoen werd in drie delen verdeeld zodat een betere wegensituatie ontstond omdat de Nimrodlaan niet in een rechte hoek aansloot op het plantsoen. Essentieel was het vrije overzicht over het middendeel door de Nimrodlaan. De oost-west lopende zichtas over het middenplantsoen zou eveneens aan beide zijden beëindigd worden door villa's.

Op de plantekening uit mei 1899 en een ingekleurde pentekening uit juli 1899 wordt verschillende informatie gegeven. De eerste tekening laat de door bomen omzoomde wegenstructuur zien met een verkaveling waarbij enkele geplande gebouwen al zijn ingetekend, omgeven door groen maar met vrij zicht op de lanen. De pentekening laat de wandelpaden zien en het duidelijke verschil tussen bosrijk en meer open gebied. De wandelpaden worden doorgetrokken tot buiten het gebied zodat men vanuit het park de bossen in kon lopen.

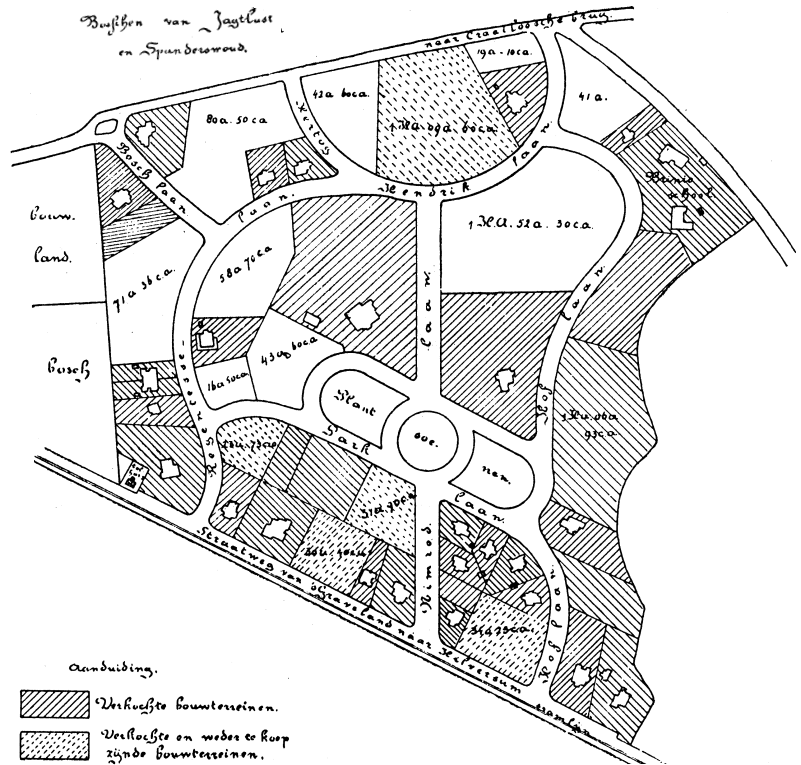
In het jaar van de aanleg werd voor reclamedoeleinden een gedrukt exemplaar van de pentekening van 20 juli 1899 gemaakt. Op één van de

Schaal 1:2500.

Plan van Exploitatie van het "Nimrodpark" te Hilversum. — groot 22½ Ha. —

Gas, Water, Electrische lichtgeleiding en Telefoon.

Inlichtingen omtrent te koop zijnde bouwterreinen zijn te bekomen bij den Meester J. C. Sasoude Hilversum

Het plan van exploitatie zoals afgebeeld in de Gids voor Hilversum van de Hilversumsche Winkeliersvereniging uit 1908. De witte percelen zijn onverkocht. Overigens waren enkele van de wel verkochte percelen, hoewel onbebouwd, alweer in de handen van anderen overgegaan. De grootte van de noordelijk gelegen kavels was, vergeleken met het oorspronkelijke plan, danig toegenomen. Langs de rechterzijde van de Hoflaan staan o.m. de villa met koetshuis van architect Slot (gelegen aan de 's-Gravelandseweg) met links daarvan de Jugendstil-villa uit 1902 van dezelfde architect en het internaat en schoolgebouw van Kleefstra aangegeven. Op de hoek van de Parklaan en de Hoflaan staat de houten villa Eijkendonck van architect Verschuijl. Het perceel waarop de Nimrodlaan doodloopt zou in 1910 worden bebouwd met villa Sonneheerdt (coll. Streekarchief).

ze folders werden door een gemeenteamtenaar de straatnamen aangeduid. Het voorstel tot naamgeving werd met slechts één uitzondering op 9 november door de gemeenteraad aangenomen: aan het gedeelte van de Hoflaan vanaf de Parklaan tot de Hertog Hendriklaan had de maatschappij de naam Wilhelminalaan willen geven. De maatschappij had echter al laten weten dat, als de Wilhelminalaan in verband met de bestaande Wilhelminastraat een bezwaar zou zijn, de keus voor een andere naam gaarne aan de gemeente werd overgelaten.

Goedkeuring plan en aanleg van de wegen
 Bij brief van 5 augustus 1899 werd het plan door de Maatschappij aan de gemeenteraad voorge-

legd. Het was de bedoeling om alle wegen, die op het plan ingetekend waren, aan te leggen. Het verharden zou echter voorlopig beperkt blijven tot het gedeelte van de Nimrodlaan vanaf de 's-Gravelandseweg tot de Parklaan, het gedeelte van de Hoflaan vanaf de 's-Gravelandseweg tot de Parklaan, de Parklaan en de weg rond het middenplantsoen, de Regentesselaan tot de Boschlaan en de Boschlaan zelf. In het belang van de exploitatie zou het verkeer zoveel mogelijk door het park geleid worden.

In de Gooi- en Eemlander werd op 26 augustus 1899 bericht dat de aanleg van het park haar voltooiing al begon te naderen. Het terrein krijgt in het midden drie gazons met plantsoen ter grootte van 10.000 m² waarop uitloopen beplante wegen van

20 en 15 meter breedte; het bevat lommerrijke wandelpaden en wordt omringd door de bosschen en waterpartijen in de nabijheid. Het plan schijnt te bestaan de hoofdwegen door booglampen electrisch te verlichten en een melkhuysje, zoo'n gewild rustpunt voor wandelaars, in het boschrijk gedeelte te doen bouwen. De ligging over eene lengte van 500 meter aan den straatweg en paardentram op het station Hilversum is hoogst gunstig te noemen. Er is reeds in aanbouw eene groote villa met koetshuis en werden reeds meerdere perceelen bouwterrein verkocht.

De eerste villa's

In de krant van 27 mei 1899 kondigde architect J.H. Slot in opdracht van de Maatschappij de openbare aanbesteding aan van een villa met kleine stal en een villa met grote stal (koetshuis) in het Nimrodpark. De villa met koetshuis werd gegund aan P. de Nooij die inschreef op f16.000. Deze villa zou door de maatschappij verhuurd worden. De villa met stal is nooit gebouwd.

Op de hoek van de Parklaan en de Hoflaan werd op een groot perceel in 1900 een grote houten villa gebouwd naar het ontwerp van E. Verschuyf. Architect Verschuyf ontwierp onder meer de houten tuinmanswoningen op de landgoederen Quatre Bras en Theobroma. De bouw van villa Eijckendonck aan de Hoflaan werd uitgevoerd door de fabriek voor machinale houtbewerking Van Wijn-gaarden & Co. te Weesp, in opdracht van de Amsterdamse assuradeur M.A. Vriesendorp, die zich daar met zijn gezin zou vestigen. De villa telde twee bouwlagen met zolder op een schuin gemetselde stenen plint. De gehele romp werd gemaakt van blank Amerikaans grenenhout, uitgezonderd de gootlijst, gevelspanten, ramen en deuren die van gewoon grenenhout werden gemaakt. De voordeur was van teakhout. Trappen werden aan alle zijden aangebracht: voor de entreepartij, de serre aan de salon, de open veranda aan de speelkamer, de eetkamer en de bijkeuken. De decoratieve houten elementen werden fraai uitgevoerd: gesneden stijlen ter ondersteuning van het dak van de serre, geprofileerde lijsten boven de vensters, luiken, hekjes van geprofileerde schroten voor de vensters op de verdieping, en beschot in de topgevels. Het dak werd bedekt met rode geglazuurde dakpannen. In 1936 werd de villa in stijl uitgebreid, in 1954 werd het gebouw helaas gesloopt.

Verharden en beplanten

Op 20 november 1899 bood de Maatschappij de grond voor de wegen aan de gemeente aan. De gemeente werd verzocht tegen kostenvergoeding de wegen te verharden. Deze vergoeding moest de maatschappij op het moment van overdracht in het gemeentelijk wegenfonds storten. De kosten van aanleg, verharding, verlichting kwamen dus voor rekening van de Maatschappij. De wegen werden openbare wegen en de gemeente was na overdracht verplicht deze verder te onderhouden. De vergoeding per vierkante meter was tachtig cent voor het begrinten en 70 cent voor het bestraten. Daarbij kwam nog één gulden per strekkende meter in de grond te leggen gasbuis. De Maatschappij wilde de wegen aanleggen onder toezicht van de gemeentearchitect om zo van diens goedkeuring verzekerd te zijn. De gemeente wilde echter in haar toezicht niet verder gaan dan het beoordelen van het contract met de aannemer.

Ook de drie gazons van het middenplantsoen, die al beplant waren met bloem- en heestergewassen, werden overgedragen aan de gemeente. Hierbij werd bedongen dat de gemeente deze zou onderhouden en het geheel als plantsoen zou laten bestaan. Ook werd bepaald dat de beplanting niet hoger mocht zijn dan twee meter om het vrije uitzicht voor de daar te bouwen villa's te behouden. Dat was ook de reden waarom er geen bomen rondom het plantsoen werden geplant. De berm van de wegen waren al beplant met bomen. Op een afzonderlijk kaartje bij het plan werd de beplanting aangegeven. Er waren enkele afwijkingen: op de Hoflaan tot de Parklaan werden acacia's geplant in plaats van iepen, terwijl op de Regentesselaan en een deel van de Parklaan de acacia's later door iepen werden vervangen. In 1902 meldde de plantsoenopzichter in zijn rapport *dat van de acacia's en esdoorns op den duur niet veel schoons te verwachten viel, terwijl de beuken in het begin nooit vlug groeien maar wel veel goeds beloven*. De lindebomen op de Nimrodlaan werden op een onderlinge afstand van twaalf meter geplant zodat ze elkaar niet zouden verdringen. De dubbele rij bomen die daar was gepland is er nooit gekomen. Al met al meende de Maatschappij dat het park *waarvoor veel grond en vele kosten waren geofferd, wat ruimte en fraaiheid van aanleg betref bijdroeg tot verfraaiing van de gemeente*.

Deze Jugendstil-villa werd als eerste gebouw in het park ontworpen door architect Slot. Het gebouw bevat vakwerkementen. De villa werd gesloopt, het bijbehorende koetshuis bestaat nog (coll. Streekarchief).

Wijzigingen en een tolhuis

Tot 22 april 1902 onderhandelden de Maatschappij en de gemeente over de overdracht. Gemeentearchitect P. Andriessen had in 1899 geadviseerd de Hertog Hendriklaan niet te laten uitkomen op het Ankeveensche pad maar op de Doodweg (een zandweg), omdat het Ankeveensche pad een voetpad was en geen rijweg. In 1902 achtte hij het wenselijker dat de hoek van de Hertog Hendriklaan en het Ankeveensche pad werd afgerond door een cirkelboog, getrokken met een

straal van vijf meter, zodat een goede verbinding tussen het Nimrodpark en het aan te leggen Kannesheuvelpark mogelijk zou zijn. Verharding van de Doodweg en een verbreding tot vijftien meter was ook nodig in verband met de ontwikkeling van dat park.

Bij de aanleg had de Maatschappij niet op regenwaterafvoer gerekend en goten langs de grindwegen ontbraken. Op aanwijzen van de gemeentearchitect werden die alsnog op kosten van de Maatschappij aangelegd. Uit latere correspon-

dentie tussen de gemeente en de bewoner van de fraaie vakwerkvilla Hoflaan 2, gebouwd in 1902 naar het ontwerp van J.H. Slot, bleek het afwateringsprobleem dáár niet te zijn opgelost. De vrouw van advocaat A.C. Nicolaas Pieren die op 4 mei 1903 in de villa was komen wonen, had haar huis niet kunnen verlaten vanwege het overvloedige water op de Hoflaan indien er geen zijpad naar de 's-Gravelandseweg was geweest. In november werd de weg bij de villa iets opgehoogd zodat de bewoners niet meer tot de enkels in de modder wegzakten als zij hun voordeur wilden bereiken.

Bij de overdracht werd een erfdiensbaarheid gelegd op de nog niet verkochte terreinen bestaande uit het verbod om op minder dan 10 meter afstand van de wegen ondoorzichtige hagen, heiningen en schuttingen of andere afscheidingen te plaatsen zonder goedkeuring van het gemeentebestuur. Het doel van dit servituut was alweer het bevorderen van het uitzicht, een van de hoofdelementen uit het ontwerp van Smits en Schulz. In het voorjaar van 1902 waren alle wegen aangelegd en op 22 april 1902 keurde de gemeenteraad het overnamebesluit van burgemeester en wethouders goed.

De aanleg van het Nimrodpark betekende dat de grens van de bebouwde kom werd verplaatst. De tol moest daarom van het kruispunt 's-Gravelandseweg-Bussumergrintweg verder richting 's-Graveland worden verplaatst en zou komen te staan naast de daar gelegen vier woningen. Op verzoek van de gemeente stond de Maatschappij 300 vierkante meter af ten behoeve van de stichting van een tolhuis door de beheerder van de 's-Gravelandseweg, de *Administratie van de straatweg van 's-Graveland naar Soestdijk*. De verplaatsing moest vóór februari 1901 plaatsvinden en de maatschappij zou de grond weer in eigendom krijgen als niet meer aan het doel werd beantwoord.

Villapark en wandelpark

De bijzonderheid van het Nimrodpark is dat het behalve als villapark ook als wandelpark werd ontworpen. De Maatschappij had natuurlijk de bedoeling het terrein als bouwterrein te exploiteren. Door de aanleg van gazons met plantsoenen, wandelpaden, een verbreed voetpad langs de straatweg – beplant met lindebomen – en de plaatsing van rustbanken streefde men er ook naar het tot een wandelpark voor het publiek te

Gebrek aan onderhoud

In 1921 deed de directeur van Publieke Werken, W.M. Dudok, een voorstel tot verbetering van het middenplantsoen. Ter toelichting schreef hij: *In den tijd, toen de levensmiddelenvoorziening ernstige moeilijkheden opleverde [de Eerste Wereldoorlog], is het gazon in het groote middenplantsoen in het Nimrodpark omgespit en voor den landbouw aangewend. Thans is dit niet meer noodig, en moet dit plantsoen weer behoorlijk worden in orde gebracht. De Gemeente is hiertoe zelfs eenigszins verplicht, daar ik meen, bij de overdracht volgens Raadsbesluit van 22 April 1902 een bedrag ter bestrijding van de onderhoudskosten van dit plantsoen is gestort. De verbetering, uitgevoerd in 1924, bestond uit de aanleg in het middenplantsoen van enkele borders naast de bestaande beplanting van rododendrons en coniferen. De borders werden om het middendeel van het ronde gazon gelegd (waarbij opvalt dat het uitzicht over de as van de Nimrodlaan vrij bleef) en langs de gebogen binnenzijde van de buitenste gazons. Ook in 1924 werd door leden van de gemeenteraad geconstateerd dat het onderhoud van de wegen en parken in de villa-wijken zeer veel te wensen overliet. De verwaarloosde toestand, waarin het Nimrodpark en verschillende andere wegen en pleintjes in die wijken verkeerden, was een schande voor de gemeente. Een pijnlijk en schrill contrast vormde daarmee de meer dan zorgvuldige wijze waarop de gazons bij de verschillende woningcomplexen en scholen werden onderhouden. Het feit dat het Nimrodpark vroeger aardappelland was geweest en er geen sproeileiding aanwezig was, werd niet zonder meer als verklaring aanvaard voor kapotte hekken, niet gemaaid gras op de voetpaden en dode of halfdode heesters. Er werden in dat jaar uitgaven geraamd voor een sproeileiding in het Nimrodpark, in 1925 voor de verbetering van de wegen.*

maken. De wandelpaden werden echter nooit aangelegd. Het halfronde terrein binnen de Hertog Hendriklaan werd (doordat het oorspronkelijke verkavelingsplan niet werd uitgevoerd en doordat er geen wandelpaden werden aangelegd) één

Het Nimrod-paviljoen in volle glorie afgebeeld in een advertentie uit 1905. Het gebouw aan de Regentesselaan telt nu nog maar één bouwlaag (coll. Streekarchief).

Het NIMROD-PAVILJOEN in het
NIMRODPARK te HILVERSUM.
Café, Restaurant met Verganning.

Ligging in het Bosch nabij den Tol, aan den 's Gravelandschen weg. — Halte der Paardentram op Station Hilversum. Modern ingerichte Bodega. — Afzonderlijke Dames-Salon. Speelplaats voor Kinderen in het Bosch. Onder aanbeveling. **R. BOUKAMP.**

Foto vanaf de Hoflaan over het middenplantsoen aan de Parklaan in noordelijke richting. Links op de foto de houten villa Eijckendonck en rechts in de verte de gebouwen van de Brinoschool (coll. Streekarchief).

De Brinioschool, bestaande uit een internaat met woonhuis en een afzonderlijk schoolgebouw, werd ontworpen door J.W. Hanrath. Veel van de villa's in Hilversum werden door Hanrath ontworpen. Voor zichzelf bouwde hij aan de Ros-sinilaan 4 het landhuis 'd'Olijftak' (coll. Streekarchief).

perceel waarop slechts de villa Sonne-Heerdt midden van een grote door D.F. Tersteeg ontworpen tuin werd gebouwd. Ook de villa aan de overzijde, Vogelsangh, gebouwd in 1913, kreeg meer ruimte rondom dan Smits en Schulz hadden gepland. Het bosperceel naast de villa met aangelegde tuin is nog steeds aanwezig.

Het verkavelingsplan bestuderend met de dubbele functie van het park in gedachten, doet vermoeden waarom de wijzigingen werden uitgevoerd. Om commerciële redenen werd de beschikbare grond in eerste instantie in zoveel mogelijk bouwpercelen verdeeld. Het lijkt daarbij onmogelijk de geplande wandelpaden aan te leggen. Blijkbaar werden er minder percelen verkocht, echter wel grotere. De eerste ontwikkelingsfase van het park valt in de periode waarin de zeer welgestelden een plek in een natuurlijke omgeving zochten waarbij het uitdrukking geven aan hun rijkdom belangrijk was. Voor de grote villa's met bijgebouwen in expressieve architectuur hadden zij veel ruimte nodig, bij voorkeur dichtbij het bos, dat men gemakkelijk kon bereiken. Later werd een deel van de grote percelen verder verkaveld. Hierdoor wordt het huidige bebouwingsbeeld bepaald door een verscheidenheid aan bouwstijlen uit verschillende bouwperiodes. De historische waarde van het Nimrodpark wordt in

belangrijke mate bepaald door het ruimtelijke karakter en de bebouwing uit de eerste ontwikkelingsfase van het park.

In de *Gids voor Hilversum* van 1908 werd het Nimrodpark getoond met aanduiding van reeds bebouwde, de nog onbebouwde, de verkochte en onverkochte bouwterreinen. Op deze plattegrond valt het verschil in perceelsgrootte in afwijking van de eerste plannen op. De bebouwingsdichtheid is aan de zuidzijde, langs de straatweg en de eerder verharde wegen, het grootst. De wandelpaden die in 1899 nog waren gepland zijn op de tekening niet meer terug te vinden. Daarmee was men dus afgestapt van het plan om een villapark en wandelpark in één te verenigen.

Paviljoen Nimrod, een heerlijk rustpunt

In de natuurlijke omgeving van het villa- en wandelpark hoorde volgens de mode van die tijd een paviljoen. De Maatschappij liet in 1901 aan de Regentesselaan het Paviljoen Nimrod bouwen naar het ontwerp van J.H. Slot. Het paviljoen was opgetrokken in hout op een stenen plint met terrassen en balkons en werd bekroond door een spits torentje. Op de begane grond bevonden zich een bodega en een cacaosalon, op de verdieping kamers. Het bouwplan werd gewijzigd om een bier- en ijskelder toe te kunnen voegen en om de kamers te vergro-

ten. In 1902 werd het paviljoen verbouwd en bij de heropening aangeprezen met: *Prachtig vergezicht. Heerlijk rustpunt. Afzonderlijke kinderspeelplaats. Zeer billijke consumptieprijzen. (Onder leiding van) C. Opmeer.* In 1947 werd het door brand zwaar getroffen paviljoen ingrijpend gewijzigd. Tot op de dag van heden is het sindsdien als woonhuis in gebruik.

Om de aantrekkelijkheid van het park te vergroten, gaf de Maatschappij opdracht aan architect J. Bol om een ensemble van villa's te ontwerpen. In 1903 ontwierp hij vijf villa's in neo-renaissantestijl aan de Hoflaan en de Parklaan op relatief kleine percelen. De variatie bracht Bol aan door verschillende decoratieve uitwerking van de houten delen van serres, balkons en lijsten. Op deze wijze opende hij het gesloten bouwblok naar de omringende natuur. Deze villa's werden zowel te huur als te koop aangeboden.

School van de toekomst

In villaparken vindt men altijd gebouwen die oorspronkelijk geen woonfunctie hadden. Veelal waren dit bijgebouwen bij de villa's en landhuizen, tuinhuisjes, stallen en koetshuizen. In het Nimrodpark kregen ook schoolgebouwen een plek. Aan de Hoflaan werd een bijzondere school gebouwd naar het ontwerp van J.W. Hanrath: de Brinioschool. Directeur J. Kleefstra had in 1897 de Brinioschool geopend aan de Loosdrechtseweg. In 1902 werd de school gevestigd aan de Hoflaan. De bouw werd door een weldoener van Kleefstra bekostigd. Het complex bestond uit een schoolgebouw en een landhuis (bestemd als internaat en als woonhuis van de directeur). Bij het landhuis liet Kleefstra een tuinhuisje en een stalling voor twee koeien bouwen. De afstand tot de dichtstbijzijnde villa van Vriesendorp was 350 meter.

Deze *school van de toekomst* was een internaat voor moeilijk opvoedbare jongens uit welgestelde kringen. Om deze kinderen te helpen probeerde Kleefstra een groot gezin te vormen waar opvoeding en onderwijs in één hand verenigd werd. *Nu het kleine kudde van de Brinioschool langzamerhand is aangegroeid tot het maximum, waaruit een internaat kan bestaan, om het karakter van huisgezin te behouden, kan ik er nog veel minder aan denken, de behandeling van hopelooze of twijfelachtige opvoedingsgevallen te aanvaarden*, schreef Kleefstra in 1910. In datzelfde jaar werd de school echter op-

geheven. Het onderwijssysteem van Kleefstra bleek geen toekomst te hebben. Een van de belangrijkste redenen lag in het wantrouwen van de ouders tegen Kleefstra's systeem van *harmonische opvoeding waarbij concentratie en spel, levensvreugde en hard werken werden vereenigd*. Kleefstra had zich naar zijn zeggen vergist in een aantal jongens die hun omgeving niet als een gezin beschouwden en zich misdroegen, en in het milieu van de ouders, die zijn benadering uiteindelijk niet konden volgen. Over de mislukking van zijn experiment schreef hij teleurgesteld: *De ervaring heeft mij doen inzien, dat een stille, landelijke omgeving, ver van de beschavingscentra, een veel geschikter milieu is voor een kostschool dan een luxe plaats als Hilversum, met haar weelderig vertoon, haar avondvermakelijkheden en haar snelle verbindingen met andere plaatsen. Alle moderne buitenlandsche kostscholen, die ik ken, liggen dan ook ver van de groote plaatsen, midden tusschen weiden en korenvelden.* In de leeggekomen gebouwen werd in 1911 de Augustaschool gevestigd. Het landhuis is kort geleden afgebroken om plaats te maken voor nieuwbouw.

Bronnen:

- Streekarchief Gooi en Vechtstreek (SAGV). Archief gemeentebestuur Hilversum, dossier 'tot stand gekomen aanleg van wegen – Nimrodpark', code 1.811.111.1 la-l; wegendossiers (op naam), code 1.811.111.
- SAGV, Archief dienst Publieke Werken gemeente Hilversum, inventarisnr. T131.
- SAGV, collectie Adresboeken Hilversum, jaren 1901-1905.
- Stadsarchief Naarden. De Gooi- en Eemlander, 1899-1902.
- Dienst Stadsontwikkeling. Archief Bouw- en woningtoezicht gemeente Hilversum.
- J. Kleefstra, Brieven over opvoeding. Dl. X en XI 'schoolidealen'. Hilversum 1910.